

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofdredactie: G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41, Maastricht, Telefoon 3605. Mederedacteurs: Jos. Cremers, Looiersgracht 7, Maastricht, Tel. 2294. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.), Telef. 35. R. Geurts, Echt. Penningmeester: ir. P. Marres, Villa „Rozenhof“, St. Pieter-Maastricht, Postgiro 125366 ten name v.h. Nat. hist. Gen., Maastricht. Drukkerij v.h. Cl. Goffin, Nieuwstr. 9, Tel. 2121.

Versijnt Vrijdags voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 7 Juli a.s. — J. P. van Lith. *Psenulus schencki* Tournier f. n. sp. — Wilhelmina A. E. van de Geyn. Les élasmodontes du Crétacé Marin du Limbourg hollandais. (Fin). — Robert Leruth. Exploration biologique des cavernes de la Belgique et du Limbourg hollandais (Suite). — C. Willemse. Description of New Indo-Malayan Acrididae (Orthoptera). Part VI. (Finish). — W. A. Visser. De stratigrafische verspreiding der Foraminiferen in het Limburgsche Senoon. — Walter Soyka. Beiträge zur Klärung der europäischen Arten der Myrmiden. Das Genus *Alaptus* Haliday.

DE MAANDELIJSCHES VERGADERING

zal plaats hebben op Woensdag 7 Juli a.s.
's namiddags te 6 uur precies in het Museum.

PSENULUS SCHENCKI Tournier. f. n. sp.

Bij de graafwespen, welke ik dit voorjaar voor het Natuurhistorisch Museum te Maastricht mocht determineeren, bevond zich ook het wijfje van een *Psenulus*-soort, welke, voor zoover mij bekend, tot nog toe nog niet als tot de Nederlandsche fauna behorend gepubliceerd was, n.l. *Psenulus schencki* Tournier.

Deze soort werd in 1889 door Tournier in L'Ent. Genevois, 1, pag. 112/13 beschreven, doch schijnt door de latere auteurs niet meer herkend te zijn en is, wat de wijfjes betreft, geregeld verward met *Psenulus concolor* Dahlb., terwijl de mannetjes als *Psenulus atratus* Pz. (*rubicola* Htg.) gedetermineerd zijn.

Eerst Harttig vestigde in de Stettiner Ent. Zeitung, 1931, pag. 203, opnieuw de aandacht op *schencki*, en zooals hij terecht opmerkt, is het verwonderlijk, dat vóór hem deze soort niet herkend is. Want zoowel bij het mannelijke als bij het vrouwelijke geslacht is het verschil met *rubicola*, respectievelijk *concolor*, heel goed waarneembaar.

Het bovengenoemde wijfje, dat op 24 Juli 1936 door J. Maessen bij Bemelen gevangen werd, viel op door de langwerpige-driehoekige afplatting aan de buitenzijde der middenschenen. Aan de eene zijde is deze afplatting, welke bovendien grootendeels roodbruin gekleurd is (in tegenstelling met *concolor*, waarbij de schenen nagenoeg geheel

donker zijn), begrensd door een rij flinke tandjes, terwijl zich aan de andere zijde een lichte streep bevindt, welke er bij ca. 200-malige vergrooting uitziet als een chitine-achtige rand. Eenigszins verwarrend is het feit, dat Harttig in zijn tabel zegt, dat de buitenzijde van de middenschenen bij *concolor* „ohne besondere Auszeichnung“ is, terwijl zich daar toch wel degelijk een rij tandjes, zij het dan ook minder krachtig ontwikkeld dan bij *schencki*, bevindt. In ieder geval zijn de schenen daar bij *concolor* normaal gewelfd, terwijl de afplatting bij *schencki* sterk opvalt.

Een tweede duidelijk verschilpunt tusschen de wijfjes van *concolor* en *schencki* vormt het ontbreken bij *schencki* van den bij *concolor* wel aanwezigen indruk onder de sprieten.

De zijvelden van het middensegment zijn bij *schencki* veel duidelijker dicht en fijn gerimpeld dan bij *concolor*.

Tenslotte is er van de afplatting aan de buikzijde van het tweede segment, welke bij *concolor* vrij duidelijk zichtbaar is, bij *schencki* niets te bespeuren.

Enkele dagen, nadat ik het genoemde exemplaar van Bemelen gedetermineerd had, ontving ik van den Heer Teunissen te Voorburg een *Psenulus*-nest van vier cellen in een *Buddleja*-tak, waaruit dit voorjaar vier wijfjes waren gekomen. Deze bleken eveneens tot de soort *schencki* Tourn. te behooren, hetgeen wel aanleiding geeft tot de veronderstelling dat *schencki* waarschijnlijk vaak over het hoofd gezien is en op vele plaatsen in ons land stellig zal voorkomen.

Het mooiste vind ik wel, dat niet alleen morphologisch, doch ook biologisch de wijfjes van *concolor* en *schencki* van elkaar verschillen, waaromtrent Harttig in zijn bovengenoemde bewering niets mededeelt.

Van *concolor* had ik n.l. reeds in Voorburg een groot aantal nesten verzameld, meest in esschetakken. Behalve het stevige dekseltje, dat de larve boven haar kop vervaardigt, was bij de meeste cellen een zeer dun, vliezig spinseltje aan den wand van de cel waar te nemen, dat evenwel dadelijk stukscheurde, zoodat het veelal leek, alsof de larve slechts een dekseltje had gemaakt.

Bij *schéncki* nu bevonden zich in de cellen duidelijke cocons, van een stevig bruin spinsel, dat goed intact bleef. De dekseltjes waren iets lichter, en zagen er niet zoo stevig uit als die van *concolor*.

Ook de gevonden voedselresten in de nesten van beide soorten zijn verschillend. Bij *schéncki* zijn de vleugelresten duidelijk als die van blad-vlooien (*Psylla*) te herkennen. Over het voedsel van *concolor* hoop ik later nog iets definitiefs te kunnen mededeelen.

Het spreekt vanzelf, dat ik nu speciaal op de nesten van *Psenulus* ging letten, en het mocht mij dan ook gelukken, nesten met gave, heele cocons te vinden in lage esschetakken bij Wassenaar.

Juist dezer dagen zijn hieruit enkele mannetjes

te voorschijn gekomen, welke inderdaad tot *schéncki* bleken te behooren.

Van de wijfjes verschillen zij door de schuine rimpeling op den kop. Daar het achterschildje glanzend en zeer matig bestippeld is, kunnen zij dus alleen verward worden met de mannetjes van *rubicola* Httg. (*atratus* Pz.).

Het door Harttig in zijn tabel genoemde verschil is evenwel ook hier zeer duidelijk waarneembaar.

Aan weerszijden van de kiel in het midden van het mesosternum bevindt zich namelijk bij *schéncki* een groeve met krachtige dwarsrimpels, welke bij *rubicola* ontbreken.

Van de vijf door Harttig voor Duitschland vermelde soorten zijn er dus reeds vier in ons land waargenomen, te weten *concolor* Dahlb., *schéncki* Tournier, *fuscipennis* Dahlb. en *rubicola* Httg., zoodat ons thans nog rest, ook de vijfde soort, *laevigatus* Schck., welke zich van de andere door de gladde, glanzende middelvelden onderscheidt, te vinden.

Juni 1937.

J. P. VAN LITH.

Les élasmodontes du Crétacé Marin du Limbourg hollandais

PAR

WILHELMINA A. E. VAN DE GEYN (LEYDE).

(Fin).

-
1882. C. Hasse. Das natürliche System der Elasmobranchier auf Grundlage des Baues und der Entwicklung ihrer Wirbelsäule. 1855. E. Hébert. Tableau des Fossiles de la Craie de Meudon. (Mém. Soc. géol. de France (2) t. V). 1894. O. Jaekel. Die eocänen Selachier vom Monte Bolca. 1890. H. Lasne. Sur les terrains phosphatés des environs de Doullens. (Bull. Soc. géol. de France, 3e série XVIII). 1934. L. Lehner. Der Betzensteiner Kreidekalk. Zentralbl. f. Min. Geol. und Pal. 1934 Abt. B. 1902. M. Leriche. Revision de la faune ichthyologique des Terrains crétacés du Nord de la France (Ann. Soc. géol. du Nord, t. XXXI). 1906. M. Leriche. Contribution à l'étude des poissons fossiles de la France et des régions voisines. (Mém. Soc. géol. du Nord t. V). 1912. M. Leriche. Deuxième note sur les Fossiles de la Craie phosphatée de la Picardie (Bull. Soc. Belge de Géol. etc. t. XXV mém.). 1926. M. Leriche. Les Poissons Néogènes de la Belgique. 1927. M. Leriche. Les Poissons du Crétacé marin de la Belgique et du Limbourg Hollandais (Bull. Soc. Belge de Géol. etc. t. XXXVII).	1822. G. A. Mantell. The Fossils of the South Downs. 1839. G. A. Mantell. Wonders of Geology. 1896. F. Priem. Sur les dents des Poissons du Crétacé supérieur de France (Bull. Soc. géol. de France, 3e série, t. XXIV). 1897. F. Priem. Sur les dents d'Élasmodontes de divers gisements sénoniens (Bull. Soc. géol. de France, 3e série, t. XXV). 1898. F. Priem. Sur les Pycnodontes et les Squales du Crétacé supérieur du Bassin de Paris (Bull. Soc. géol. de France, 3e série, t. XXVI). 1908. F. Priem. Etude des Poissons fossiles du Bassin Parisien (Ann. de Paléontologie). 1914. F. Priem. Sur les Vertébrés du Crétacé et de l'Eocène d'Egypte. (Bull. Soc. géol. de France, 4e série, t. XIV). 1889. A. Smith Woodward. Catalogue of the fossil Fishes in the British museum, t. I. 1891. A. Smith Woodward. Notes on some Fish-remains from the Lower Tertiary and Upper Cretaceous of Belgium. Geol. Mag. 3e decade, vol. 8. 1894. A. Smith Woodward. Notes on the Shark-teeth from British Cretaceous Formations (Proc. Geol. Assoc. Vol. XIII). 1910. A. Smith Woodward. The fossil Fishes of